

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний авіаційний університет
Навчально-науковий Юридичний інститут
Кафедра теорії та історії держави і права

«23» 06 2016р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Порівняльне правознавство»

Галузь знань: 0304 «Право»
Напрямок підготовки: 6.030401 «Правознавство»

Курс – 4 Семестр – 8

Аудиторні заняття – 56 Диференційований залік – 8 семестр
Самостійна робота – 79
Усього (годин/кредитів ECTS) – 135/4,5

Індекс НБ-9-6.030401/15-5.41

Система менеджменту якості.
Навчальна програма
навчальної дисципліни
«Порівняльне правознавство»

Шифр
документа

СМЯ НАУ
НП 13.01.01-01-2016

стор. 2 з 11

Навчальну програму дисципліни «Порівняльне правознавство» розроблено на основі освітньо-професійної програми та навчального плану № НБ- Н-9-6.030401/15 підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» за напрямом 6.030401 «Правознавство» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробила:

старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права І. Тимкович

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права, протокол № 13 від «09» серпня 2016 р.

Завідувач кафедри І. Бородин

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри напрямом 6.030401 «Правознавство» - кафедри повітряного та космічного права, протокол № 6 від «14» 06 2016 р.

Завідувач кафедри С. Юлдашев

Навчальну програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради навчально-наукового Юридичного інституту, протокол № 6 від «15» 06 2016 р.

Голова НМРР В. Вишновецький

УЗГОДЖЕНО
Директор ННЮІ

І. Сопілко
«15» 06 2016 р.

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Контрольний примірник

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01-01-2016
		стор. 3 з 11	

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» розроблена на основі «Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015р. №37/роз .

Дана навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що формують професійний рівень юриста в системі правової освіти.

Метою викладання дисципліни “Порівняльне правознавство” є засвоєння особливостей та правових традицій різних національних правових систем, оперування досвідом, накопиченим іншими правовими системами у відповідній галузі права, вміння правильно оцінити його та застосувати на практиці відповідно до місцевих реалій.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- з’ясування особливостей національного права правових систем сучасності;
- подолання ізоляції національної правової системи та національної обмеженості правового мислення;
- збагачення національної правової системи правовим досвідом інших країн;
- гармонізація та уніфікація національної правової системи з європейськими правовими системами;
- дослідження глобальних закономірностей і тенденцій розвитку права у сучасну епоху;
- підвищення загальної культури студентів шляхом «інтернаціоналізації» вітчизняної юридичної освіти, подолання її національної самодостатності. У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- зміст понять і категорій порівняльного правознавства;
- загальні закономірності розвитку та існування правової системи;
- методи, прийоми дослідження державно-правових явищ, що розробляються юридичною компаративістикою;
- практику застосування понятійного апарату та методологічного інструментарію, що розробляється юридичною компаративістикою;
- правничий матеріал щодо становлення та розвитку правових систем зарубіжних країн.

Вміти:

- застосовувати понятійний апарат та методологічний інструментарій, що розробляється юридичною компаративістикою;
- творчо аналізувати та узагальнювати інформацію про правові системи;
- самостійно теоретично мислити правовими категоріями;

- здійснювати порівняльний аналіз правових явищ, виявляти їх спільні ознаки та відмінності на підставі встановлення визначених критеріїв порівняння;

- систематизувати правові знання щодо особливостей різних правових сімей та здійснювати їх аналіз та узагальнення;

- на підставі узагальнення інформації про різні правові системи світу, виявляти загальні тенденції розвитку та взаємовпливу національних правових систем та їх сімей.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з **одного навчального модуля** «Загальне та особливе порівняльне правознавство», який є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчального плану, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна «Порівняльне правознавство» базується на знаннях таких дисциплін, як «Теорія держави і права», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Історія держави і права України», «Міжнародне право», «Міжнародне приватне право».

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль №1 «Загальне та особливе порівняльне правознавство».

Тема 2.1.1. Порівняльне правознавство: метод, наука, навчальна дисципліна. Методологія порівняльного правознавства

Порівняльне правознавство як особлива галузь правового знання. Поняття та природа порівняльного правознавства. Об'єкт і предмет порівняльного правознавства. Використання результатів порівняльного правознавства.

Порівняльне правознавство в системі юридичних наук. Співвідношення порівняльного правознавства з іншими юридичними науками. Порівняльне правознавство і національне право. Порівняльне правознавство і вивчення зарубіжного права. Принципи порівняльного правознавства. Порівняльне правознавство як метод і як наукова дисципліна.

Порівняльне правознавство як навчальний курс. Предмет, цілі, завдання і система курсу порівняльного правознавства. Значення курсу для підготовки юристів. Міжнародні центри порівняльного правознавства. Поняття і значення порівняння.

Поняття та природа методу порівняльного правознавства, сфера його застосування. Завдання і об'єкти застосування порівняльно-правового методу.

Основні види порівняльних досліджень правових систем: діахронне і синхронне порівняння; внутрішнє (внутрітипове) і зовнішнє (між типове) порівняння; макропорівняння та мікропорівняння; законодавче (нормативне) і функціональне (проблемне) порівняння.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01-01-2016
		стор. 5 з 11	

Тема 2.1.2. Періодизація історії формування і розвитку порівняльного правознавства як наукового напрямку

Виникнення і основні етапи розвитку порівняльного правознавства. Зародження і розвиток ідей порівняльного правознавства у стародавньому світі.

Розвиток ідей порівняльного правознавства в середні віки та новий час.

Загальна характеристика порівняльного правознавства ХІХ століття. Історико-філософський напрямок порівняльного правознавства в Німеччині. Французька школа порівняльного законодавства. Розвиток порівняльного правознавства в Росії і Україні. Особливості еволюції порівняльного правознавства в Англії і США.

Тема 2.1.3. Порівняльне правознавство у ХХ столітті та особливості його розвитку на сучасному етапі

Порівняльне правознавство в першій половині ХХ століття. Порівняльне правознавство після Другої світової війни. Розвиток радянського порівняльного правознавства. Сучасний стан юридичної компаративістики. Розробка проблем порівняльного правознавства вченими-юристами зарубіжних країн. Порівняльне правознавство і міжнародне наукове співробітництво. Особливості розвитку порівняльного правознавства на сучасному етапі.

Тема 2.1.4. Класифікація основних правових сімей сучасності

Правова карта світу – основний предмет вивчення порівняльного правознавства. Поняття типології і класифікації правових систем сучасності. Юридичні критерії правової типології і класифікації.

Поняття правової системи у порівняльному правознавстві: «національна правова система» і «сім'я правових систем». Класифікація правових систем. Критерії формування джерел, структури, основних понять і інститутів права правових сімей. Основні сім'ї сучасних правових систем. Вчення про правові сім'ї.

Співвідношення національного (внутрідержавного) і міжнародного права. Основні теорії. Вплив міжнародного права на розвиток національних правових систем. Характер взаємозв'язку і взаємодії міжнародного і внутрідержавного права. Механізм зближення національних правових систем на основі міжнародних договорів.

Тема 2.1.5. Історичні умови формування і періодизація розвитку романо-германської правової сім'ї

Соціально-економічні, історичні і культурні передумови виникнення романо-германської правової сім'ї. Основні етапи становлення і розвитку романо-германського права. Географія поширення романо-германських правових систем.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01-01-2016
		стор. 6 з 11	

Тема 2.1.6. Особливості романо-германської правової сім'ї

Структура і джерела права романо-германської правової сім'ї. Первинні джерела романо-германського права. Закон. Звичай в системі джерел романо-германського права. Вторинні джерела романо-германського права. Прецедент. Доктрина. Відмінні риси і особливості романо-германського права. Загальне і особливе у правових системах країн романо-германської правової сім'ї.

Французьке право – модель французької правової групи.

Право ФРН – модель германської правової групи.

Тема 2.1.7. Історичні умови формування, періодизація розвитку та особливості англо-американської правової сім'ї

Правова система Англії. Особливості формування англійського загального права і системи його джерел. Географія поширення англійського загального права. Джерела і система права в країнах англо-американської правової сім'ї.

Значення і місце загального права в правовій системі. Судовий прецедент. Співвідношення законодавства і судової правотворчості. Судові доктрини і концепція норм права. Своєрідність основних правових інститутів і галузей права. Зростання ролі статутного права (законодавства). Зростання делегованого законодавства. Реформа права. Основні тенденції у розвитку сучасного англійського права.

Тема 2.1.8. Правова система США та Британської Співдружності.

Формування і особливості правової системи США. Федеральне право і право штатів. Особливості загального права США. Кодифікація і систематизація законодавства США. Судовий контроль. Джерела американського права. Сучасні тенденції розвитку американського права.

Правові системи країн Британської Співдружності. Англійське загальне право – історична основа правових систем Британської Співдружності. Класифікація національних правових систем країн Британської Співдружності.

Прецедентне право і загальна правова спадщина країн Британської Співдружності. Особливості правових систем Канади, Австралії і Нової Зеландії. Співвідношення англійського права і місцевого звичаєвого права. Джерела права. Судова система.

Тема 2.1.9. Релігійна правова сім'я.

Поняття та особливості релігійної правової сім'ї. Мусульманське право. Історична еволюція мусульманського права. Джерела мусульманського права. Доктрина як основне джерело мусульманського права. Роль Корану і Сунни у мусульманському праві. Своєрідність основних інститутів і галузей

мусульманського права. Державний і релігійний примус. Мусульманське право і закон. Мусульманське право у правових системах зарубіжного Сходу.

Індуське право. Історичне і релігійне коріння індуського права. Класичне індуське право. Сфера застосування і взаємодія індуського права з іншими частинами чинного права. Вплив англійського загального права на індуське право. Джерела індуського права. Особливості методів регулювання. Роль державного примусу. Механізми дії індуського права. Правова система Індії.

Загальна характеристика іудейського права. Джерела іудейського права. Поняття та джерела канонічного права.

Тема 2.1.10. Традиційна правова сім'я.

Поняття та особливості традиційної правової сім'ї. Правові системи країн Далекого Сходу. Загальна характеристика далекосхідного права. Стародавньокитайське право – основа далекосхідного права. Конфуціанське і легістське розуміння права. Особливості далекосхідного розуміння права. Відмінність китайської правової концепції від західної. Правова система Китаю.

Правова система Японії. Становлення правової системи Японії. Особливості японського права розуміння. Рецепція європейського континентального права в Японії. Вестернізація японського права. Взаємодія в Японії традиційних норм поведінки і сприйнятого західного права. Зростаючий вплив американського права на японську правову систему. Сучасне японське право.

Правові системи держав Африки. Витоки і географія поширення звичаєвого права. Формування африканської правової сім'ї. Право племен Тропічної Африки і Океанії. Африканське звичаєве право і сучасне законодавство. Вплив основних правових сімей на африканське звичаєве право. Сучасні правові системи африканських країн.

Тема 2.1.11. Соціалістичне право як особливий історичний тип права.

Виникнення і загальна характеристика соціалістичного права. Особливості формування соціалістичних правових систем в різних країнах. Джерела і основні галузі соціалістичного права. Особливості нормативно-правових актів.

Класифікація соціалістичних правових систем. Радянська правова система. Особливості правових систем європейських соціалістичних країн. Особливості правових систем соціалістичних держав Азії. Правова система Куби.

Постсоціалістична держава і право – перехідний тип держави і права. Проблема класифікації правових систем на пострадянському просторі.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01-01-2016
		стор. 8 з 11	

Тема 2.1.12. Місце правової системи України на правовій карті світу. Особливості сучасної правової системи України та історичні умови її формування. Відповідність правової системи України романо-германській правовій сім'ї. Місце сучасної правової системи України серед правових систем світу. Проблеми та перспекти реформування правової системи України в контексті глобалізації та євроінтеграції.

Тема 2.1.13. Змішана правова сім'я. Правові системи Скандинавських країн

Поняття змішаної правової сім'ї. Особливості історичної взаємодії і поєднання елементів романо-германської правової сім'ї і англійського загального права у правових системах різних країн.

Правові системи Скандинавських країн. Підстави виділення правових систем Скандинавських країн у самостійну правову сім'ю. Історичний розвиток правових систем Скандинавських країн. Уніфікація і гармонізація законодавства Скандинавських країн. Особливості правових систем Скандинавських країн. Система джерел права.

Тема 2.1.14. Правові системи країн Латинської Америки.

Формування правових систем країн Латинської Америки. Роль рецепції права у розвитку правових систем на прикладі країн Латинської Америки. Історично сформоване домінування романо-германської моделі. Поєднання в правових системах латиноамериканських країн рецепції і модернізації права. Особливості правових систем країн Латинської Америки. Зростаючий вплив права США у другій половині ХХ століття.

Тенденції до зближення правових систем країн романо-германської і англосаксонської правових сімей. Правові системи канадської провінції Квебек і американського штату Луїзіани.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство»	Шифр документа	СМЯНАУ НП 13.01.01-01-2016
		стор. 9 з 11	

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1. Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Жаровська І.М. Юридична компаративістика: навч. посіб. / Жаровська І.М., Канцір В.С.; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів: Вид-во ЛКА, 2015. - 195 с.

3.1.2. Трембіцький А.М., Циганюк Ю.В. Порівняльне правознавство: навч.-метод. посіб. - 2-ге вид., допов. - Хмельницький: ІРД, 2014. - 216 с.

3.1.3. Порівняльне правознавство: підручник / упоряд.: Бисага Ю.М. та ін. - Ужгород; Херсон: Гельветика, 2013. - 230 с.

3.1.4. Право Європейського Союзу: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О.К. Вишнякова; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». - О.: Фенікс, 2013. - 869 с.

3.1.5. Порівняльне правознавство: підручник / за заг. ред. О.В. Петришина; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». - Х.: Право, 2012. - 271 с.

3.1.6. Правові системи сучасності: навч. посіб. / Ю.С. Шемшученко, О.Л. Богініч, В.Ю. Васецький, К.П. Вовраженцева, С.Д. Гусарєв; ред. Ю.С. Шемшученко; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. - К.: Юрид. думка, 2012. - 490 с.

3.1.7. Оніщенко Н.М. Правова система України в умовах сучасних національних та міжнародних тенденцій розбудови державності: монографія / Н.М. Оніщенко, О.Г. Варич, Т.І. Тарахонич, О.М. Мельник, О.В. Потехін; ред. Ю. Л. Бошицький; НАН України, Київ. ун-т права. - К.: Кондор, 2012. - 614 с.

3.2. Додаткові рекомендовані джерела

3.2.1. Бойко І.С. Порівняльне правознавство: навч. посіб. / І.С. Бойко, Б.В. Бабін. - 2-ге вид., випр. та допов. - О.: Фенікс, 2011. - 152 с.

3.2.2. Порівняльне правознавство: досвід і проблеми викладання: зб. наук. пр. і навч.-метод. матеріалів / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Укр. асоц. порівнял. правознав.; редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. - К.: Ун-т «Україна», 2011. - 287 с.

3.2.3. Марченко М.Н. Сравнительное правоведение: учеб. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Проспект, 2011. - 784 с.

3.2.4. Бехруз Х. Сравнительное правоведение: учебник для вузов / Изд. 2-е, стер. - О.: Феникс; М.: ТрансЛит, 2011. - 504 с.

3.2.5. Порівняльне правознавство: основні категорії: навч.-метод. посібник / І.М. Ситар, О.Л. Чернобай; Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. - Л.: ЛьвДУВС, 2009. - 175 с.

3.2.6. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: підручник. для студ. вищ. навч. закл. - О.: Фенікс, 2009. - 461 с.

3.2.7. Ситар І.М. Правові системи сучасності (західна традиція права): навч. посіб. - Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л., 2009. - 408 с.

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище ім'я по-батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				